

Kranj v drugi pol.17. stol.-litografija.

Il.Slov.1927,št.29,št.6.

Slika mesta z okolico.

Il.Sl ov.1927,št.87,št.16.

Na hiši št.2 je na kamniti balustradi isti karakter. baročni dekor. motiv kot na kamniti balustradi kora c.sv. Rozalije pri sv. Juriju p.Celju.

Tudi balustri so enake oblike. Glej pod sv. Rozalija str.1.

Stele, LXIII,12.5.1924, str.26'-28'

v Tuhinju

Župniški arhiv v Šmartnem: 30.avg.1749 pogorel Kranj s cerkvami vred popolnoma le malo hiš ob savskem mostu v predmestju ohranjenih. Okoli 26 pogorelih poginilo. Čudežno nedotaknjena je ostala slika B.M.V. z nedotaknjenih rožnim vencem v rokah; četudi je omara v kateri se je nahajala zgorela. Vsi zvonovi so bili uničeni et tectum turris eccl.parochialis quae ante 6 circiter annos totaliter cuprotecta fuerat etiam penit.

Stele, XXVIII,21.10.1924, str.35'-48'

Im dem Stadt - Archiv fand ich einen Revers des Pfarrherrn Leopold de Apfalter in Krainburg über eine Frühmesse vom 12.März 1399 und einen Dispensations - Brief Papst Paul's II.(Barbo) vom Jahre 1464 für den Subdiacon Peter Walwot zur Erlangung höherer Weihen.

MDZK: N.F. št.12,1.1886, str.CLIX: Über Archive in Siegel der Städte und Märkte in Krain, von A.Dimitz.

Krainburg liegt auf einem Hügel - Plateau und war einmal befestigt. Särliche Mauerreste in dieselbe eingebaute Vertheidigungs - Anlagen lassen noch auf die einstige Wehrkraft des Städtchens schliessen.

Die Häuser sind meist sehr schlicht und einfach, doch findet man in den Höfen einige noch offene auf Säulen ruhende Logengänge und besser gruppierte Fenster, so namentlich am Rathhause ein sehr hübsches Doppelfenster der italienischen Renaissance. Als aus alter Zeit erhaltene Eigenthümlichkeit ist zu erwähnen, das am Rathhause noch die Hand mit dem Schwerte als Zeichen der Gerichtsbarkeit befestigt ist.

N.F.

MDZK: št.15,1.1889, str. 218: Notizen.

str. 463 risba mesta

str. 464 fotografija mesta

Zaradi dobre strateške lege so si kraj izbrali že mejni grofje za svoje bivališče in ga imenovali Krainburg. Kranj je bil podložen koroškimi vojvodom, o glejskemu patriarhu in celjskim grofom v 15.stol. L.1256 so Ortenburžani sezidali grad Kizelstein.

mesto je dobilo tekom časa mnogo pravic.

L.1414 oproščeno mesto mitnin, dovoljenje voliti lastnega sodnika

l.1529 in 1637 so bile pravice pomnožene

l.1784 za Jožefa II je zagotovil mestu vse pravice.

L.1668 je ogenj pokončal nad polovico mesta. Trpele je zelo mestan hiša in zgorelo je mnogo listin.

Kot kaže stara slika iz 14.stol. sta v Kranj vodila dva vhoda glavna in dva stranska. Nad hišo g. Marenčiševe še se danes vidijo ostanki dveh stolpov nekdanje trdnjave.

V mestu je bilo nekdanj 4 cerkva., sedaj so tri vse zidane v gotškem slogu. Četrta je bila kapucinska. Pred mestom, bo cesti ki pelje v Tržič je

stal l. 1640 kapuc. samostan, l. 1644 je bila cerkev posvečena nadangelu Mihaelu. Za Jožefa II je bilo oboje opuščeno, cerkev je postala skladišče, samostan pa stanovanje.

Dom in svet, l. 1893, str. 463.

Razstava mest na Velesejmu l. 1931. Glej Ljubljana Razstave.

"... Kranj pa ni le staro, ampak tudi prijazno mestice. Huda požara od leta 1668 in 1811 sta, akoravno po poti nesreče in žalosti, vendar brez dvombe ~~in~~ oliki mesta dosti pripomogla. Le od kokriške strani kaže Kranj še zmiraj neprijetno papovo nogo....."

Jos/ip/ Levičnik: Ogled po kranjskem Gorenskem. Pot od Ljubljane do Belpeči(Weissenfels). - NOVICE, 16. februar 1856, L. XIV, list 14, str. 55.

Napredek mesta; zguba gimnazije; svečanost Koseskemu na čast. - Večkrat že sem slišal od ptujcev: Kranj je sicer majhno ali je čedno mesto, in res, Kranj se vsako leto lepše odeva; posebno zadnja leta storilo se je marsikaj, kar bo ljudskemu zdravju na korist, mestu pa na lepoto in čast. Tako se je zadnja leta sezidalo več kanalov, trg se je poravnal in lepo vredil; napravili so se novi vodnjaki, najprej v "konjskih ulicah" (op. Kranju z lepim novim obrazom spodobilo bi se tudi še to, da bi se neestetična imena nekaterih ulic prekrstila v lepša, in to tem bolj, ker prvotna niso več resnična in se zadnja leta tudi v drugih mestih predelujejo ulična imena.) in "zunaj mesta", sedaj pa pred "pungratom", in Kranj, ki je večkrat moral pomanjkanja vode trpeti, imel je bo sedaj dosti. Velika neprilika je bila tudi to, da Kranj ni imel nobenega senčnatega šetališča? tudi v tem obrnilo se je bolje in zasadilo se je drevje ob poti k železniškemu kolodvoru in ob Savskem bregu "za Tidrom", kjer se je naredilo tudi nekoliko klopi. Sicer ima Kranj še mnogo ~~pro~~prosorov, kateri bi se mogli obsaditi in v prijetna sprehajališča spremeniti, kakor na priliko prostor pod cesto izpod "jelena", tako zvano "gmajno", "gaštaj", cesto do novega železnega mosta, na katerem se človeku odpira tako krasen in zanimiv razgled, kakoršnega boš težko kje našel. Al ne more biti vse na enkrat; nadajmo se, da bo s časom dobra in čvrsta volja še marsikaj storila, kar bo Kranj delalo prijazneje in mu poleti privabilo marsikaterega ptujca. - Tudi v drugih ozirih napreduje

Kranj; veliki cerkvi se je, kolikor moč, povrnila stara gotiška oblika, popravila se je sosebno s pomočjo ranjkega župnika Sežuna cerkev v "Pungradu"; župni dvor se je snažno odel in, kakor da bi lično poslopje v miru tukaj, v svojem rojstnem mestu živečega gospoda knezoškofa drl Vidmerja spodbodlo bilo mestjane, začeli so tudi oni svojim hišam dajati prijetneje in lepše lice. Sploh se tedaj v narodnem Kranju opazuje živa želja po napredku, ki človeku dobro de in ki najbolje dokazuje, da so mestni in duhovni načelniki pravi domoljubi, vsi zavzeti za korist in čast našega mesta.

Le škoda, da je temu, tako naprednemu mestu, neki sovražni vpliv eno najlepših ustanov, namreč gimnazijo, vzel. Nočem se spuščati v razlaganje, kolika je to škoda za Kranj kakor v materialnem, tako tudi v duševnem obziru, le povdariti moram to, da se čudno razsvetljuje liberalska skrb za omiko naroda s tem, da se odpravljajo šole, katerih korist, da! potreba je dokazana. Svet se poprašuje, zakaj? a ne more najti pravega vzroka; morda ga ve neka narodu našemu zmiraj sovražna stranka, vsaj je zelo sumljivo, da se ona, kakor sama očituje, temu veseli. Tedaj, kulturonosci ("lucus a non lucendo") se vesele, da se šole odpravljajo, to je, da se omiki ovire delajo; oni se vesele, da se mestu Kranju, da se narodu škoda godi! In taki ljudje pravijo, da so prijatelji našega naroda! Človek ne bi verjel - al res je - da se temu vesele celo taki ljudje, kateri bodo sami zavoljo tega škodo trpeli, ker bodo morali svoje sinove odslej v Ljubljano pošiljati v gimnazije.....Svet ne more verjeti, da se Kranjska gimnazija odpravlja zaradi varčnosti, ker se ravno sedaj druge snujejo.....ne more tega verjeti, ker se zakotne gimnazije, kakor npr. Kočevska, ne odpravljajo, ampak nadalje vzdržujejo.....(sledi primerjava s številom učencev v Kočevski in Kranjski gimnaziji).....Kranjska gimnazija osnovala se je, kakor izrečeno v dotičnem vladnem odpisu stoji, med drugim zato, da se nekaj mladine odvrne od Ljubljane..... Tako se Kranjska gimnazija ne odpravlja samo na škodo mestu, ampak omiki našega naroda sploh.....

Savinski: Naši dopisi. Iz Kranja. - NOVICE, 25. sept. 1878 in 3. okt. 1878
L. XXXVI, list 39, 40., str. 309, 317.

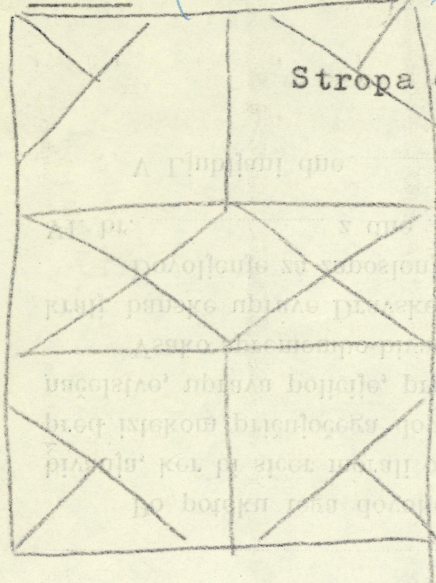
Slika Kranja iz 1892, A.Z(echner)?

Dvorana: debel glati. Dve poli sta razdeljeni na mrežo okvirov s štirilisti v sredi. Dvo^{ina} vrata. Telo kovanje in ključavnica ter ročaj. Ob straneh pilastrska arhitektura in po dve deskasti krili. Notranja polja so vložena v drugačne lesu. Vrata sama imajo dve p^olic, v zgornji simetrični ornament, ki se končuje zgoraj v 2 ptičji glavi s krnami nad esboj. Spodaj v arhitek~~tni~~ vložbenem okviru stiliziran dv^o glavi orel s krono na glavi (na prsih pa srce s tremi nastavki - žarki in IHI. Nad vrati v notranjem obodu napis: 16HMARH38

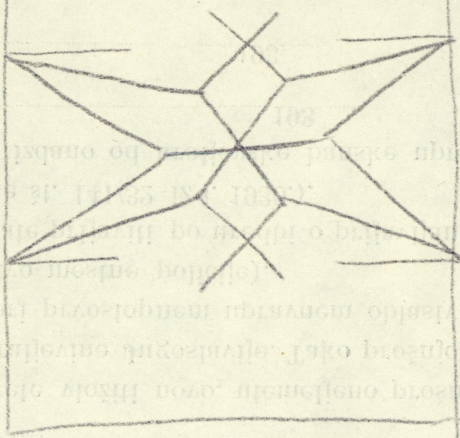
V licih podbojev na vsaki strani po dvoje navidezno napol odprta vratca. Na vratih v loku je monogram . Ob straneh plitvi pilastri na katerih drugi plastično rezljani s pod^o stavkom z motivom školjčne niše s piarmido na volutah. Steblo se rezljano z arhit. dekor. motivom, kapitel je listnat. V cvikelnih nad vrati po eno ležeče dete v pokrajini. Na prekladi sredi je maska, od katere se višje trte s sadeži, v katero so vpleteni jegulji in 2 ptici v letu. Atiški nastavek in na oglih akroteriji kot baročne volute v sredi atiško tablo, ki podpira strop z žgano podobo od smrti vstalega Jezusa, na straneh ob nji rezljane vute.

Vrata v srednjo sobo imajo isto kompozicijo v splošne. Amnite loke nad vrati, ravan preklad, krili sta bogatejše rezljani in se končujeta v stiliz. ptičjih glavah. Obod vrat kakor tu na prekladi v krogu srce s tremi žblji in IHS. Na vratih p^olkrožen okvir samo orel zgoraj, v barvi pa nasprotno, kar je tam temno je tu svetlo. Atik^{ta}, ki ima obliko raztegnjenega slemena sta nad srednjo tablo, ki se opira ob strop in krili dve piramidi. Na tabli podoba Marije sedem žalosti s sedmimi lilijami. Zunanja stran teh vrat je gladka. Oboki v sosednji sobi so renesanski - gratgewolbe, ki lepo prekrivajo prostor. Zunanost prvih vrat je enako okrašena, kakor notranost. Soba pred dvorano ima zelo podobno in bogato mrežast gratgewolb z zvezdo v sredi, sicer pa ima obliko nekoliko potlačene banje.

Litografija na občini: Pogled z *labora*. Spredej stoječi mož in žena (sedeča) ter napačajoča se krava. Gore v ozadiu. Zvonik ž.c. ima že sedanjo obliko,

Stropa dveh soban.

Roženvenška tudi, pun=garška pa baročno.

Dobri slikarji:

Lauterbach pt.

Hearwod sc. Krainberg.

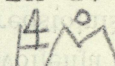
✓ drugem okviru je slika iz Mariane.

Stele, LXXXVII, 9.7.1936
str. 39-43.

Slika Kranja od sedan'ega kolodvora. Po nošak konec 18. ali 1.pol.19.stol.
Spreda' kočija ~~xxxxxx~~ gospod in gospa. Roženvenški in župniški stolp ima pira-
midno oblik. Oni na Pungartu baročno. Dvojni okrogli stolp na Pungartu. Apu-
cinski samostan brez stolpa. Renov. 1.1931. Bradaška žal vsa preslikana.

V slavnostni dvorani slika Kranja iz 1892

Leseni strop zel, bogat in dve je portalov iz 1638.

16 MARH 1882 na loku:

Trasni oboji z intarziranimi glavami, oval. Jezusovo vstajenje, ležeči putti.
Na drugih vratih Marija sedem žalosti.

Stele, LXXXVII, 4.4.1934, str.4.

Sklepnik iz poznogotske dobe. Sorodno kamnoseški delavnici 2.pol.15.stol.

1. sklepnik 6 reber, do prs sv. Janez Ev. s kelihom in desno, ki blagoslavlja.

2. sklepnik 3 reber, do pasu angel na stiliziranih oblakih držeč 2 grba v rokah
(brez znakov).

Stele, LXXXVII, 30.7.1934, str. 26.

Dve dobi: sev. zapad ~~ina~~ 16. stol. z gotsko obrezanimi arkadami. Na vzh. in ju-
gu prizidek v 17/18. stol. Slikovitih motivov zelo bogato stopnišče,

Stele, LXXXVII, 1934, str. 16.

Primerno obnovljena. Novo izložbeno oz. poslovno pritličje iz zelenkaste betona. V steni portal ožičen. Da kon obnovljen. Pri odstranitvi ometa na fasadi so našli več šilastih kamnitih lečastih odprtih, podobnih portalu.

~~XXXXXXXXXXXXXXXXXXXX~~

Stele, XLI, 23.8.1926, str. 63.

8. kamnite stopnjice od pritl. do 1.nadstr. se porušijo.

9. Prebijanje zidu in naprava novih oken in vrat v vseh etažah.

10. odstranitev obstoječega venca na hodniku v 1.nadstr.

13. nove stopnice iz umetnega kamna.

Soba na balkon ima rebrast svod.

Soba od nje na levo kasetiran, lesen strop. Soba naprej interesanten svod.

Kasetirana soba ima 2 lesenih portalov in vrat z rezbarijo in okovi ter intarzijo.

Prva vrata imajo napis 16 HMARA 38 in *HM*

Interesantno kovanje in ključavnica,

Na vrhu nad drugimi vrati intarzirana podoba stoječe svetnice (M.božje, ki ji od prs segajo ven lilije.

Tudi nad prvimi intarzirana slika.

Intarzija deloma pokvarjena. Motiv orla, dvoglavega, močno stiliziranega.

Na desno od vhoda sobe je še ena soba z lesenim, ravnim stropom, zelo preprostim, a monumentalnim.

Veža ima v 1.nadst. in spodaj mrežast obok, ki se mora ohraniti. Manjše dvorišče ima prav čedne arkade.

Veliki portal mora ostati neizpremenjen. + sto okna. Paziti na balkon, posebno ograjo in arkadno okno v 2.nadstr. Kamniti deli naj se previdno osnažijo, posebno portal in okno.

Sobe naj se ne slikajo, ampak samo tonirajo.

Stele, XVI, 1.5.1923, str.25 -26.

Stoji na glavnem trgu, zrav⁴a mestne hiše. Travojo, da so v tej hiši nekoč stanovaili mejni grofje. Sedanja stavba je precej mlajša od navedene dobe. Vežna vrata z zavihnjenim robom, nizki vežni obok in nekateri drugi deli nam pričajo, da je bila hiša zidana koncem gotike. V prvem nadstr. je soba z lepo renes opremo iz l.1638. L.1811 je drugo nadstr. pogorelo prvo pa je ostalo nepokvarjeno. Tu se nahaja bogat, lep lesen strop in dvoje lepih vrat. Nad vrati je letnica 1638

Dom in svet, l.1893, str. 514.

Hiša št. 2 na Glavnem trgu hrani še vedno zelo lepe ostanke renesans iz leta 1638. Bogat, lesen, najbrže necesno strop in dveje zanimivih vrat je sijajen dokaz, da je tudi naša domovina na umetno- obrtnem polju nek-
 daj lahko teknovala s tujino. Hiša, sedaj last Marije Ogrinčeve,, je z ra-
 jena v velikih merah. Prostorna veža, široke stopnice, prosterne in viske
 sebe, razsežne kleti pričajo, da je bila prvotno namenjena bogati in no-
 gočni družini. Ustna kronika trdi, da so v tej hiši stanovali nekdanji
 kranjski mejni grefi, ki so rezidirali v Kranju. Zgodovinski viri nam o
 tem ničesar ne povedo. Poleg tega je sedanja zgradba dokaj mlajša kakor
 navedena zgodovinska doba. Oni deli hiše, ki so ohranjeni še v prvotni
 obliki, pričajo, da je zidana za propada gotskega sloga. Vežna vrata z
 zavijanim lokom (oslovski hrbet), nizki vežni oboki slepimi mrežami
 in še nekateri drugi deli kažejo na rečeno dobo. Pozneje so hiše pre-
 delovali na razne načine. Nad hišna vrata so naredili okoren kamenit
 balkon, v drugem nadstropju pa okoli okennokamenite okvire. (Okoli sred-
 njega okna). Leta 1811. je ~~razkopavanje~~ pogorele druge nadstropje in tedaj so
 bili uničeni njegovi lepi leseni stropi in vsa vrata. Ogenj se je že
 prijel lesenih stropov prvega nadstropja, a pogasili so ga pravečasno in
 tako je ostala seba, ki je sedaj edini ostanek nekdanje krasne hišne op-
 rave. Seba ima dveje različnih vrat in bogat lesen strop. (Glej sliko
 ene izmed vrat na str. 160) Vrata so iz orehevega lesa, ki se posebno v
 stranskih lizenah odlikuje po posebno lepih žilah. Intarzijske so javerje ve
 na oreheven, ali pa oreheve na javerjeven dnu. Zelo lični so zelezni ka-
 vi. Na vratih je vrezana letnica 1638. Mojstrovega imena niso zasledil
 nikjer. Delo je še dobro ohranjeno, le intarzijske sponke so izpadle in so
 pevsen neokusne in primitivno popravljene. Večkratna prevleka z lakom in
 firnežem je močno zalila ornamente in profile.

(Glej sliko stropa na str. 169). Strop je s podolžnim tramom razdeljen na dve polovici, vsaka od njiju kaže bogato razvrščena in s profili obrobljena polja. Vsi profili na stropu, kakor tudi na tramu se odlikujejo po s plemenitimi in vplivnimi črtami. Strop je iz orehovega lesa, a je na debelo prevlečen s rjavo oljnato barvo, tako da se prvotni značaj stropa nikjer ne pokaže. Morebiti so sredi posameznih polj intarzije, česar pa ni bilo mogoče dognati, ker bi morali odstrgati oljnato barvo.

I. Subic: Mali zapiski, IMK IV, 1894, str. 164.

Lani smo priobčili zanimiva, z intarzijami okrašena vrata, ki se nahajajo v tako zvani "hiši mejnih grofov" v Kranji (Glavni trg št. 2). Soba, katero lepšajo omenjena vrata, ima tudi krasen lesen strop, ki je narisani v prilogi tega letnega poročila.

Strop je s podolžnim tramom razdeljen na dve polovici, a vsaka polovica kaže bogato razvrščena in s profili obrobljena polja. Vsi profili na stropu, kakor tudi na tramu, se odlikujejo s plemenitimi in vplivnimi črtami. Strop je iz orehovega lesa, a je na debelo prevlečen s rjavo oljnato barvo, tako da se prvotni značaj stropa nikjer ne pokaže. Morebiti bivajo sredi posamičnih polj intarzije, česar pa ni bilo mogoče dognati, ker bi se bila sicer morala odstrgati oljnata skorja. Kakor pri vratih bi bilo tudi pri stropu jako hvaležno delo, ko bi se prevlaka z umno roko odstranila ter obema izdelkoma povrnil prvotni ton orehovega lesa.

Vrata in strop se nahajata v hiši, v kateri ne stanuje lastnik sam, ampak najemniki. Sedanji najemnik stanovanja gosp. Ferd. Pollak, je tudi letos drage volje prepustil dotično sobo učencem v proučevanje. Zato mu na tem mestu izrekamo srčno zahvalo. Lahko se torej pripeti, da bode morebiti kaka poznejša, bolj razumna stranka premalo varovala in cenila te zanimive priče umetnoobrnega delovanja naših prednikov. Vsakemu prijatelju naše kulturne in umetniške zgodovine pa bi bilo gotovo žal, ko bi imenovani spomeniki njeni propali in izginili, nikar da bi se primerno popravili in ohranili splošnemu pristopu; - z drugimi besedami :

v deželnem muzeji Rudolfinu bi bil pač najprikladnejši prostor za velezanimiva vrata in strop hiše "kranjskih mejnih gofov!"

Lesen strop iz l. 1638 v Kranji. (Po izvestji obrtnih strokovnih šol.) - NOVICE, 3. avgust 1894. Leto LII, list 31, str. 302-303.

KRANJ - gimnazija

1.

str. 639 risba gimnazijskega oslopja.

Dom in svet, 1.1897